

Ondergetekende wordt dezer dagen kerkrechtelijk vervolgd om eenige geschriften van zijne hand. Wie daarover wil meepraten, behoort die geschriften *eerst* te lezen. Ze zijn:

Het 'Christelijk' barbarendom in Europa. (Drukkerij 'Vrede', Amersfoort).

Mijn Jezus, [zelfde adres]

Reïncarnatie en Karma, (verkrijgbaar bij ondergeteekende).

Brokstukken uit den Holo-Mattheüs, [zelfde adres].

Dr. Louis A. Bähler
Oosterwolde, (Friesl.)

De procedure die tegen hem liep was overigens losgemaakt door het eerste geschrift, niet van Bähler zelf maar door hem uit het Duits vertaald en van een tot zelfstandig oordelen oproepend woord vooraf voorzien. Het betrof een boeddhistische propagandabrochure die volkomen paste in het beeld van alle door Jan Romein in zijn *Breukvlak* geschetste kwakzalvers en wereldverbeteraars die met mystieke, liefst in het oosten opgedane kunstgrepen een betere wereld in het aanzijn wilden roepen.³ Alles welbeschouwd was er dus niets aan de hand, hetgeen nog onderstreept wordt door het feit dat de betrokkene zijn aardse loopbaan heeft afgesloten als min of meer gerenommeerd iriscopist te Paterswolde ... Alleen: hij was toen predikant, en alhoewel zijn gemeente hem op handen droeg, in de gisting binnen de Hervormde Kerk, die ook bij de modernen de grenzen der leervrijheid in discussie deed komen, moest zijn optreden reactie uitlokken. Dus dreigde het Provinciaal Kerkbestuur van Friesland hem met schorsing als hij, gegeven de onrust die ermee in de kerk

3. E.H. Kossmann, 'Romeins *Breukvlak* en de Nederlandse geschiedenis', *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* 106 (1991) 656, typeert dit facet van Romeins boek, onderwerp van de gehele aan het 'fin de siècle' gewijde aflevering van *BMGN*, in één sprekende alinea: 'Misschien is het dit uitzonderlijke gezag van de tijdgeest dat de lezer van het *Breukvlak* het meeste treft. Alles wat Romein in zijn 900 bladzijden aanraakte werd rigoureuus onder deze autoriteit geplaatst en zelden slechts liet Romein blijken dat hij soms over ten slotte snel verwaide modes en en grillen schreef. Een enkele keer deed hij dat wel: zijn hoofdstuk over de zogenaamde 'kleine religies', 'Honderd en één profeten' (II,212 vlg.), is lichter van toon dan de meeste andere, omdat Romein hier verschijnselen behandelde die hij keurig in zijn beeld kon passen maar niet serieus nam. Opeens denkt men: gelukkig, het hoort allemaal bij elkaar, maar toch, er is in die visioenen van de volgens Romein door onzekerheid voortgedreven profeten ook eenvoudige humbug, bedotterij, kinderachtige *rubbish* en pure modieusheid. De tijdgeest maakt grappen.'